

New Methods for Accounting Research of the Narrative Component of Sustainable Reporting: Challenges and Opportunities

Serhii Lehenchuk¹, Olha Fedorova²

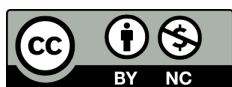
Abstract. Today, the Corporate Social Responsibility Reporting Directive (CSRD) defines the direction of accounting transformation. Its implementation is accompanied by the adoption of new ESRS standards, which establish more detailed and quantifiable reporting requirements, necessitating the development of methods capable of combining the analysis of financial indicators with the study of narratives. The purpose of the article is to analyze the methodological challenges and new opportunities for accounting science that have arisen as a result of the development of sustainability reporting with a predominant narrative component, as well as to justify the need to hybridize methodological tools and competencies of accounting researchers to study this new phenomenon effectively. The main emphasis in the study is on the “narrative turn” – the transition from traditional financial reporting to reporting with a predominant narrative component, which reveals the impact of the enterprise on ESG aspects. This change requires a fundamental rethinking of scientific research methodology in accounting. The study’s results indicate that digitalizing reporting and using Big Data tools create new opportunities and risks associated with information overload for users and the need to verify the reliability of large volumes of narrative information. The article offers an overview of methods for analyzing accounting narratives of sustainability reporting (content analysis, natural language processing, linguistic techniques) necessary to assess their qualitative and quantitative parameters. The inevitability of hybridization of the competencies of accounting researchers and the expansion of the subject of accounting science through integration with sociology, linguistics, and communication theories was substantiated. According to the constitutive theory, accounting narratives of sustainability reporting confirm the understanding of accounting as a socio-economic institution and institutional practice. The analysis of the “narrative turn” implemented through the implementation of CSRD allowed for the identification of the challenges that need to be recognized, analyzed, and overcome by accounting researchers.

Keywords: sustainability reporting, narrative component, accounting narratives, accounting research methods, CSRD.

Received: 29 August 2025 | **Revised:** 2 October 2025 | **Accepted:** 6 October 2025 | **Published:** 30 October 2025

Suggested Citation

Lehenchuk, S., & Fedorova, O. (2025). New Methods for Accounting Research of the Narrative Component of Sustainable Reporting: Challenges and Opportunities. *Oblik i finansi*, 3(109), 31-40. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3\(109\)-31-40](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3(109)-31-40)

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2025 The Author(s).

¹ Serhii Lehenchuk, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.

ORCID 0000-0002-3975-1210

E-mail: legenchuk2014@gmail.com (Corresponding author)

² Olha Fedorova, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.

ORCID 0000-0002-8759-0984

Нові методи для бухгалтерських досліджень нарративної компоненти сталої звітності: виклики та можливості

Сергій Легенчук¹, Ольга Федорова¹

¹ Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна

Анотація. Директива зі звітування про корпоративну соціально-екологічну відповідальність (CSRD) сьогодні визначає напрями трансформації бухгалтерського обліку. Її впровадження супроводжується прийняттям нових стандартів ESRS, які встановлюють більш деталізовані та кількісно вимірювані вимоги до звітності, що зумовлює потребу у розробці методів, здатних поєднувати аналіз фінансових показників із вивченням нарративів. Метою статті є аналіз методологічних викликів та нових можливостей для бухгалтерської науки, що виникли внаслідок розвитку сталої звітності з переважаючою нарративною компонентою, а також обґрунтування необхідності гібридизації методологічного інструментарію та компетенцій дослідників-бухгалтерів для ефективного вивчення цього нового явища. Головний акцент в дослідженні зроблено на «нарративному повороті» – переході від традиційної фінансової звітності до звітності з переважанням нарративної компоненти, що розкриває вплив підприємства на ESG-аспекти. Ця зміна вимагає кардинального переосмислення методології наукових досліджень в сфері бухгалтерського обліку. Результати дослідження свідчать, що цифровізація звітності та використання інструментів Big Data створюють як нові можливості, так і ризики, пов'язані з інформаційним перевантаженням користувачів та необхідністю перевірки достовірності великих обсягів нарративної інформації. Стаття пропонує огляд методів аналізу бухгалтерських нарративів сталої звітності (контент-аналіз, обробка природної мови, лінгвістичні техніки), необхідних для оцінки їх якісних та кількісних параметрів. Обґрунтовано неминучість гібридизації компетенцій дослідників-бухгалтерів та розширення предмету бухгалтерської науки шляхом інтеграції з соціологією, лінгвістикою та комунікаційними теоріями. Визначено, що за конститутивною теорією бухгалтерські нарративи сталої звітності є засобом підтвердження розуміння бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту та інституційної практики. На основі аналізу «нарративного повороту», що реалізується через впровадження CSRD, ідентифіковано виклики, які потребують усвідомлення, аналізу та подолання дослідниками-бухгалтерами.

Ключові слова: стала звітність, нарративна компонента, бухгалтерські нарративи, методи бухгалтерських досліджень, CSRD.

Постановка проблеми. Сучасна корпоративна звітність переживає революційні зміни, викликані уніфікацією вимог до розкриття інформації про сталий розвиток та посиленням уваги суспільства до ESG-аспектів діяльності підприємств, що проявляється в зростанні інтересу стейкхолдерів до ESG-ефективності. Імплементация Директиви ЄС 2022/2464 (CSRD) та прийняття Європейських стандартів сталої звітності (ESRS) не лише значно розширили обсяг інформації, яку компанії зобов'язані розкривати, але й кардинально змінили її природу. Замість традиційних цифрових показників на перший план виходить нарративна компонента – текстові описи, їх збагачення, тобто пояснення та стратегічні розкриття, що здійснюються з метою надання цілісної та прозорої картини щодо підзвітності та впливу підприємства на довкілля та суспільство.

Поява та необхідність розкриття бухгалтерських нарративів сталої звітності ставить перед бухгалтерською наукою низку безпрецедентних викликів, пов'язаних із необхідністю розробки нових методологічних підходів до аналізу, оцінки якості та інтерпретації текстових описів. У відповідь на ці виклики відкриваються і нові можливості для вдосконалення дослідницького інструментарію, інтеграції міждисциплінарних знань та трансформації самої ролі дослідника-бухгалтера у контексті формування нової парадигми сталої звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В науковій літературі з бухгалтерського обліку CSRD все більше визнається не лише як технічний регуляторний інструмент, що забезпечує перехід від добровільної до жорсткої регуляторної моделі розкриття облікової інформації про сталий розвиток, але й як катализатор фундаментальних змін у корпоративній звітності та управлінні сталим розвитком підприємств (Ван Дійк та ін. [22], М.Д. Мангіуц, М. Кагітці [13]). CSRD є одним з найважливіших регуляторних нововведень, що формує нові правила відповідальності компаній перед суспільством та довільям (Л. Операто та ін. [18], І. Мартінчевич [14], Р. Шарма [20]), імплементация якої в практичну діяльність підприємств спричиняє появу викликів перед бухгалтерським обліком як наукою.

Цей регуляторний зсув, який В. Бітті [2] визначає як «нарративний поворот», значно розширює предметне поле бухгалтерських досліджень (С. Ллевеллін [12], К. Нільсен та П.Н. Бух [17], Дж. Мічелон, Дж. Трояновські та Р. Сілі [16], М. Помбінью, А. Фіалхо та Дж. Новас [19]). Методологічний виклик, породжений цим поворотом, активно обговорюється в науковій літературі, зокрема, щодо пошуку єдиного правильного методу для аналізу бухгалтерських нарративів (Д. Меркл-Девіс та ін. [15]), відбору найбільш ефективних

інструментів їх аналізу (П. Вурвакіс та Т. Вудвард [23], Д. Гергаузен та ін. [8], К. Льюїс та С. Ян [11], Дж. Мічелон, Дж. Трояновські та Р. Сілі [16], Дж. Хуанг, Д. Ванг та Й. Ванг [9]), а також щодо виникнення нового дослідницького ландшафту в бухгалтерському обліку (К. Чайковська, М. Масталєж та А. Реп [3], М. Помбіньо, А. Фіалхо та Дж. Новас [19]).

Метою статті є аналіз методологічних викликів та нових можливостей для бухгалтерської науки, що виникли внаслідок розвитку сталої звітності з переважаючою нарративною компонентою, а також обґрунтування необхідності гібридизації методологічного інструментарію та компетенцій дослідників-бухгалтерів для ефективного вивчення цього нового явища.

Методика дослідження. У статті застосовано комплексний підхід до аналізу трансформацій звітності під впливом імплементації Директиви ЄС CSRD та стандартів ESRS. Для досягнення поставленої мети використано методи наукового пізнання, зокрема аналіз і синтез, систематизацію та узагальнення наукових джерел, нормативних документів та міжнародних стандартів, що дозволило виділити ключові тенденції «нарративного повороту» у бухгалтерській практиці. Метод порівняння застосовано для зіставлення вимог CSRD з попередніми регуляторними актами, а також для визначення відмінностей між традиційною фінансовою звітністю та сталою звітністю з переважанням нарративної компоненти. Аналіз та узагальнення використано для структурування викликів, що виникають у наукових дослідженнях бухгалтерських нарративів, а також для оцінки їхнього впливу на методологічний інструментарій дослідників. Також застосовано каузальний метод для визначення причинно-наслідкових зв'язків між нормативними змінами та трансформацією облікових практик.

Викладення основного матеріалу. Після імплементації Директиви ЄС 2022/2464 [4], яка визначає організаційні та методологічні аспекти формування сталої звітності* (sustainability reporting) в країнах ЄС, можна констатувати про значне розширення методологічного простору формування бухгалтерської звітності. Положення CSRD розширили, деталізували та оновили вимоги інших нормативних документів, зокрема, NFRD, щодо порядку розкриття нефінансової інформації в ЄС про їх вплив на ESG-аспекти діяльності підприємства, що загалом має підвищити якість корпоративної звітності підприємств. Прийняття такого рішення стало відповіддю регуляторів на сформований

* В даному дослідженні використовується поняття «стала звітність», як переклад англомовного поняття «sustainability reporting», оскільки воно на думку авторів є більш коректним і концептуально точним, а також стислим і легшим для вживання, що відповідає принципам формування сучасної української професійної термінології в сфері бухгалтерського обліку.

консенсус серед вчених щодо необхідності розширення корпоративної звітності підприємств (стратегічна орієнтація, нарративна форма) з метою задоволення мінливих інформаційних потреб стейкхолдерів та розкриття облікової інформації, що підвищуватиме прозорість та підзвітність підприємств щодо досягнення ними цілей сталого розвитку.

Правила регулювання процесів розкриття інформації про діяльність підприємств, в контексті забезпечення досягнення ними цілей сталого розвитку та створення довгострокової цінності, наведені в CSRD, стали відповідною точкою для формування нового напрямку бухгалтерських наукових досліджень. Загалом вони спрямовуються на побудову структурованої системи оцінки сталого розвитку, забезпечення надійності, повноти та прозорості інформації, яка розвиватиметься в сталій звітності, розвиток системи її контролю та інтеграцію процесів сталого менеджменту в систему корпоративного управління. CSRD є одним із найважливіших регуляторних нововведень, що формує правила відповідальності компаній за їхній вплив на навколишнє середовище та соціальний сектор (Л. Операто та ін. [18]), вона забезпечує визнання важливості факторів ESG у бізнес-процесах з метою формування прозорості, відповідальності та сталої звітності (І. Мартінчевич та ін. [14, с. 325]), діючи як каталізатор для дотримання вимог та трансформації, підкреслюючи обов'язкове забезпечення достовірності як стратегічну інвестицію (Р. Шарма [20]).

Однією з ключових особливостей CSRD, у порівнянні з іншими регуляторними документами, щодо формування інформації про ESG-фактори, є наявність вимог щодо детального розкриття релевантної та достовірної інформації про бізнес-модель та стратегію компанії, її роль в забезпеченні сталого розвитку та інформацію про системи управління та стимулювання. Це має забезпечити підвищення рівня інформаційної прозорості компаній з позиції інвесторів та інших стейкхолдерів щодо тієї ролі, яку вони відіграють в забезпеченні сталого розвитку, а також переорієнтацію своєї діяльності відповідно до засад сталого менеджменту. Зокрема, імплементація CSRD передбачає необхідність впровадження та інтеграції її положень в корпоративну стратегію для забезпечення якісних та прозорих змін. Для досягнення повноти розкриття інформації про ESG-фактори вона має представлятися за різними типами – нарративна, напівнарративна та числова.

До нарративної інформації відносяться описи – розкриття в описовому форматі (текстові блоки), які жодним чином не обмежені у форматуванні, довжині або змісті (можуть містити зображення або таблиці, можуть займати одне речення, один абзац, 5 сторінок або 100 сторінок; можуть бути «продовжені» у звіті, що читається користувачем). Напівнарративна інформація стосується типів даних, які можуть використовуватися для збагачення описових

розкриттів інформації (текстових блоків) за допомогою булевих даних (так або ні) та нумерації (розкриття інформації, що підприємство може обрати із попередньо визначеного списку) [5, с. 6-7].

У 2023 році Європейська комісія прийняла європейські стандарти сталої звітності (ESRS) (12 документів) [21], що є невід'ємною частиною CSRD. ESRS є системою правил та принципів формування сталої звітності, які впроваджують вимоги директиви CSRD, та спрямовані на розширення обсягів та покращення якості інформації про роль компанії та її бізнес-практик в забезпеченні сталого розвитку. Європейська консультативна група з фінансової звітності (EFRAG) в EFRAG IG 3 опублікувала список одиниць даних ESRS [5], тобто конкретних елементів або фрагментів різних типів інформації, яку компанії повинні збирати та розкривати у сталій звітності відповідно до вимог CSRD.

В EFRAG IG 3 всі одиниці даних поділяються на три групи: 1) Що повинні розкриватись (783 одиниці); 2) Що можуть розкриватись (269 одиниць); 3) MDR-PAT&M одиниці даних (34 одиниці даних). Виходячи з класифікації даних за типами, нарративні дані складають 56% одиниць даних для першої групи, 64% для другої групи і 62% для третьої групи. Окрім цього, напівнарративні складають 13% для першої групи, 19% для другої групи та 12% для третьої групи. Загалом це дозволяє констатувати, що стала звітність за CSRD та ESRS є переважно нарративною звітністю або з переважаючою нарративною компонентою, яка забезпечує опис певних подій, фактів або вражень у форматі оповідання або за допомогою засобів збагачення такого опису з метою створення такої форми подачі інформації про роль підприємства в забезпеченні сталого розвитку, що сприятиме її кращому розумінню та запам'ятовуванню стейкхолдерами (інвестори, кредитори, фінансові аналітики тощо). Це, з одного боку, підкреслює важливість та пріоритетність якісної інформації у сталій звітності, а з іншого – є свідченням неможливості системи обліку на сучасному етапі її розвитку забезпечити генерування релевантної та достовірної фінансової інформації про вплив діяльності компанії на її систему управління, екологічне і соціальне середовища.

Однією з причин такого «нарративного повороту» (В. Бітті [2, с. 114]) з боку регуляторів практик формування сталої звітності, що передбачає надання детальних описів та пояснень для комунікації зі стейкхолдерами, є необхідність розкриття в сталій звітності інформації про бізнес-модель та стратегічні аспекти діяльності компанії. Для бухгалтерських досліджень нарративи можуть мати деякі сильніші дослідницькі твердження, ніж розрахункові дослідження, оскільки вони можуть розкривати індивідуальні, людські проекти в організаціях і можуть конструювати та визначати нові організаційні стратегії (С. Левеллін [12, с. 233]). Поява бухгалтерських нарративів є свідченням і наслідком розвитку одного із напрямів бухгалтерського обліку щодо формування описів як додаткового засобу

облікової комунікації менеджменту підприємства з його стейкхолдерами щодо процесів створення вартості на підприємстві. Так, на думку К. Нільсена та П.Н. Буха розкриття описової інформації є прикладом формування контекстуалізованого нарративу, який допомагає стейкхолдерам побудувати цілісну картину, яка чітко визнає взаємопов'язані аспекти процесів створення вартості [17]. Наративна комунікація зі стейкхолдерами за допомогою сталої звітності дозволяє надати їм висновки, професійні судження, результати їх обговорення та аналізу суб'єктами прийняття та реалізації облікової політики підприємства, а також розкрити прогнози та перспективні ініціативи підприємства в напрямі досягнення ними цілей сталого розвитку. На сьогодні сфера ESG-звітності є найдинамічнішою підгалуззю нарративного розкриття (Дж. Мічелон, Дж. Трояновскі та Р. Сілі [16, с. 31-32]), а тому потребує приділення до неї особливої уваги вчених.

Загалом, такий «нарративний поворот» в бухгалтерському обліку породжує нові дослідницькі виклики та перспективи (К. Чайковська, М. Масталєж та А. Реп [3, с. 3]), формуючи новий науковий напрямок досліджень, пов'язаний з читабельністю сталої звітності (М. Помбіньо, А. Фіалхо та Дж. Новас [19]), та загалом створюючи новий дослідницький ландшафт, що характеризується кардинальними змінами в теоретичних, методичних та організаційних аспектах формування та розкриття інформації про роль підприємства в забезпеченні сталого розвитку.

До викликів «нарративного повороту» можна віднести не лише необхідність розробки дієвих стандартів та процедур формування бухгалтерських нарративів (що має відобразитись?), забезпечення належного рівня її якості (яка саме інформація і яким чином має розкриватись?), а також і формування системи методів та принципів їх дослідження вченими (яким чином має досліджуватись вченими те, що розкривається?). На відміну від традиційної фінансової звітності, яка переважно містить цифрову інформацію (числова компонента), дослідження сталої звітності передбачає вивчення переважно нарративних та напівнарративних даних (нарративна компонента), що зумовлює необхідність застосування вченими спеціалізованого методологічного інструментарію.

Бухгалтерські нарративи сталої звітності мають особливості, які можуть кинути виклик усталеним парадигмам дослідження бухгалтерської звітності та загалом можуть призвести до зміни онтологічних уявлень про бухгалтерські наукові дослідження. Превалювання нарративної компоненти в сталій звітності (автентичні оповіді та розповіді, що враховують інформаційні потреби стейкхолдерів та формують довіру до наратора) змінює передумови, виходячи з яких вчені можуть організувати та проводити свою дослідницьку роботу, та методологічні принципи, які вони приймають або розробляють в процесі реалізації наукових досліджень. Вивчення нарративної компоненти сталої

звітності, яка має свої специфічні характеристики, виходить за межі традиційних бухгалтерських дослідницьких практик, змінюючи потенціал досліджень як стосовно можливостей підприємства задовольняти інформаційні потреби стейкхолдерів, так і щодо підвищення ефективності реалізації комунікаційної функції обліку.

Поряд із новими процедурами формування сталої звітності та наративними засобами задоволення інформаційних потреб користувачів та суб'єктів прийняття рішень, такий прогресивний розвиток системи регулювання облікових практик на основі «нормативного повороту» також привніс з собою нові варіанти того, як і що досліджувати вченим-бухгалтерам. Зокрема, на особливу увагу науковців заслуговує проблема вимірювання якості розкриття сталої звітності, аналіз якої сприятиме удосконаленню корпоративних практик розкриття інформації (зміст та логіка подання наративної інформації), удосконаленню систем прийняття рішень на основі використання сталої звітності та покращенню комунікаційної взаємодії зі стейкхолдерами. При цьому дослідники відзначають, що на сьогодні практика використання сучасних інструментів для аналізу текстових даних є недостатньо поширеною (Д. Гергаузен та ін. [8]), що також стосується і бухгалтерських наукових досліджень. Зокрема спостерігається нерівномірне використання такого інструментарію щодо різних видів бухгалтерських наративів. Якщо текстові атрибути корпоративних фінансових звітів в академічній літературі досліджуються достатньо часто, то атрибути звітів про корпоративний сталий розвиток, які слугують критичним каналом для розкриття нефінансової інформації, є відносно недостатньо дослідженими (Дж. Хуанг, Д. Ванг та Й. Ванг [9]).

Згідно парадигмальної концепції Т.С. Куна поява нових об'єктів та методів їх дослідження є проявами виникнення нової парадигми, наслідком чого є удосконалення методичних та організаційних аспектів наукових досліджень. Їх подальший

розвиток має призвести до остаточного переходу до облікової парадигми, що формує систему правил проведення наукових досліджень в окремій науковій сфері. Як відмічає Т.С. Кун, протягом перехідного періоду відбудеться значне, але як ніколи повне перекриття між проблемами, які можуть бути вирішені старою та новою парадигмами. Але також буде вирішальна різниця у способах вирішення. Коли перехід завершиться, професія змінить свій погляд на цю галузь, свої методи та цілі [10, с. 85]. Тому «нарративний поворот» в формуванні сталої звітності можна вважати прикладом наукової аномалії, яка свідчить про зародження нової парадигми в бухгалтерському обліку, що є особливо відчутним в частині методів дослідження сталої звітності. Окремі науковці навіть називають появу CSRD прикладом парадигмального зсуву в корпоративній звітності (В. Гріппо, А. Ді Піацца, Ф. Маццарелла [7, с. 137], М.Д. Мангіуц, М. Кагітці [13, с. 1204]). За концепцією Т.С. Куна використання методів дослідження бухгалтерських наративів поступово трансформуватиме бухгалтерське наукове співтовариство та породжуватиме виникнення непорозуміннь між його представниками, окремі з яких використовуватимуть нову систему знань щодо їх застосування та інтерпретації одержаних наукових результатів. Такі протиріччя, передусім, проявлятимуться як в несумісності методики проведення досліджень фінансової та сталої звітності, так і в непорівнянності одержаних результатів, оскільки в основі наукових досліджень сталої звітності використовуються інтерпретаційні та критичні теорії вивчення соціально сконструйованих наративів.

Оскільки наративна компонента сталої звітності стає невід'ємною частиною предмету бухгалтерських досліджень в світлі розвитку системи нормативного регулювання порядку її розкриття в CSRD, то для її вивчення дослідниками в сфері бухгалтерського обліку мають бути використані нові засоби, виходячи із наявності значних відмінностей між нею та традиційною фінансовою звітністю (рис. 1).

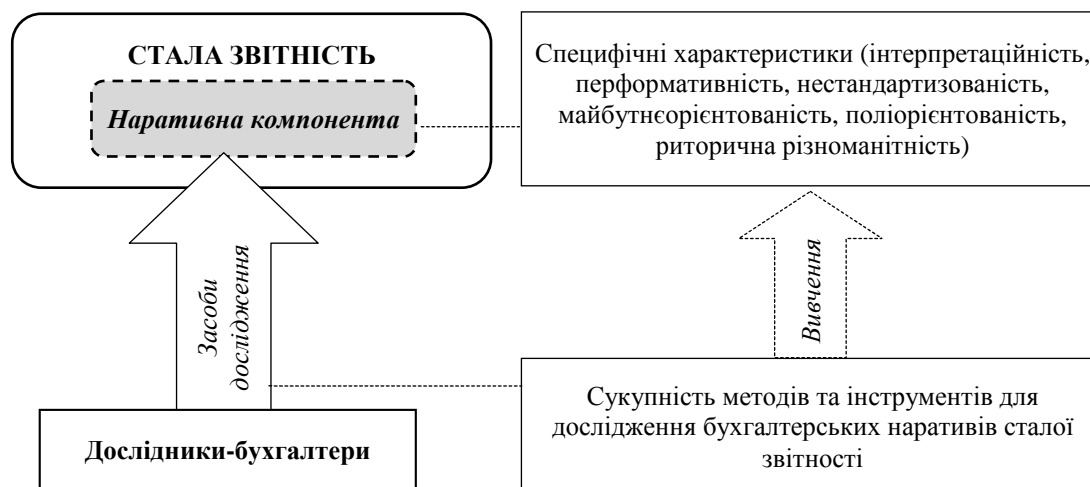

Рис. 1. Нові засоби дослідження наративної компоненти сталої звітності

Джерело: складено авторами.

На відміну від фінансової звітності, що переважно подається у вигляді набору цифр, бухгалтерські наративи мають свої специфічні характеристики (рис. 1), для дослідження яких мають використовуватись специфічні засоби дослідження, які дозволитимуть встановити їх кількісні та якісні параметри – рівень їх обсягу, тематику, якість, глибину розкриття в них інформації, рівень маніпулятивності, емоційність розкриття, читабельність, тональність, особливості візуалізації тощо.

Бухгалтерські наративи сталої звітності слід розглядати як особливий засіб комунікації, що використовуються для роз'яснення стейкхолдерам ролі підприємства в забезпеченні сталого розвитку. Загалом вони дозволяють сформувати бажаний образ підприємства, який впливає на сприйняття стейкхолдерів та легітимізує його діяльність з позиції суспільства. На думку С. Ллевеллін бухгалтерські наративи є новим способом комунікації, за допомогою якого організації осмислюють свою діяльність, конструюють та легітимізують управлінські рішення, створюють свою ідентичність, формують її публічний образ та внутрішню культуру [12, с. 220-223]. Тому при аналізі бухгалтерських наративів сталої звітності має бути визначений не лише фактичний стан справ щодо ролі підприємства в забезпеченні сталого розвитку, намічені перспективи розвитку в даному напрямі, а також і те, як підприємство себе позиціонує в них та як хоче, щоб її сприймали в даному контексті різні види стейкхолдерів.

Вибір методу дослідження наративної компоненти сталої звітності залежить від цілей, які ставить перед собою дослідник. Наприклад, для встановлення рівня читабельності сталої звітності використовуватимуться синтаксичні техніки інструменти, а для виявлення можливих маніпулювань та опортуністичної поведінки суб'єктів формування сталої звітності (вибірковість, неповнота, упередженість розкриття), що проявляється в заплутуванні її читачів щодо негативної інформації, більш краще підходять семантичні методи. Саме тому Д. Меркл-Девіс та ін. [15, с. 28-30] зазначають про відсутність єдиного правильного методу для аналізу бухгалтерських наративів, а вибір методології повинен безпосередньо залежати від конкретного дослідницького питання та проводитись дуже ретельно.

Ефективність вивчення наративної компоненти сталої звітності полягає в суворому та свідомому виборі методів та інструментів для вирішення конкретної задачі, яка стоїть перед вченими. Окрім цього, для використання таких методів та інструментів вчені повинні володіти відповідними компетентностями (лінгвістичні, семіотичні, соціологічні, комунікативні, з обробки даних тощо), які виходять далеко за межі традиційних досліджень в сфері бухгалтерського обліку. Такі компетентності дозволить їм правильно обробляти бухгалтерські наративи, аналізувати їх вплив на поведінку, реакції та очікування стейкхолдерів, а також інтерпретувати

одержані результати із врахуванням контексту (галузь, яку представляє наратор, регуляторне середовище, ринкові умови тощо).

Виникнення і розвиток сталої звітності призводить до розширення предметної області бухгалтерської науки та розвитку її методологічного інструментарію, що має використовуватись вченими для вивчення бухгалтерських наративів. В контексті загального розвитку бухгалтерських наукових досліджень з поширенням сталої звітності дослідники мають розширити свій методологічний інструментарій методами та інструментами дослідження бухгалтерських наративів, зокрема, за допомогою використання Big Data, обробки природної мови та засобів зі штучним інтелектом. Це поступово призводитиме до гібридизації бухгалтерських наукових досліджень, тобто до інтеграції методів, концепцій і компетенцій з різних дисциплін для аналізу бухгалтерських наративів сталої звітності, оскільки вони не можуть бути адекватно вивчені в рамках наявних дослідницьких традицій.

Дослідник-бухгалтер поступово ставатиме гібридним фахівцем, що вільно оперуватиме інструментарієм з різних дисциплін (лінгвістика, семіотика, соціологія, комунікаційна теорія тощо) для вирішення складних аналітичних завдань, що пов'язані з бухгалтерськими наративами сталої звітності. До таких завдань відноситься не лише аналіз того, що (змістовні аспекти) розкривають підприємства в сталій звітності і яким чином (форма розкриття), а також і аналіз впливів розкриття на явища, процеси та поведінку стейкхолдерів за допомогою наративної компоненти сталої звітності (комунікаційні взаємодії підприємства). Іншими наслідками гібридизації стає змішування методів дослідження бухгалтерських наративів, поєднання бухгалтерських та соціально-гуманітарних теорій для інтерпретації одержаних результатів, а також гібридизація компетенцій дослідників бухгалтерів, що включатиме глибоке розуміння ними нормативних вимог складання та оприлюднення сталої звітності, тобто CSRD, процесів технічної обробки бухгалтерських наративів та семіотично-лінгвістична і комунікаційна грамотність.

Представники британської облікової школи в контексті розуміння бухгалтерського обліку як соціального інституту та інституційної практики визначають бухгалтерські наративи як ще один засіб конструювання соціальної реальності (С. Ллевеллін [12, с. 229], В. Бітті [2, с. 117]). За допомогою бухгалтерських наративів сталої звітності підприємства осмислюють свій досвід реалізації сталих практик, репрезентують свої досягнення та перспективи в цій сфері стейкхолдерам. З цієї точки зору бухгалтер, як суб'єкт створення наративів, перестає бути нейтральним спостерігачем і реєстратором елементів економічної реальності, а стає активним учасником, який конструє соціальну реальність в очах стейкхолдерів шляхом формування та оприлюднення наративів. Тому для побудови

соціальної реальності щодо ролі підприємств в забезпеченні сталого розвитку важливим є змістовне наповнення, мова та стиль, за допомогою яких розкриваються бухгалтерські наративи. Все це дозволяє сформувавши певний образ підприємства, який перетворюється для стейкхолдерів на реальність, за допомогою якої вони інтерпретують його сталі практики, визначають рівень легітимності та довіри до нього.

Необхідність використання нових методів дослідження наративної компоненти сталої звітності відіграє ключову роль у підтвердженні та реалізації статусу бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту та інституційної практики. За конститутивною теорією, розробленою в англійській науковій традиції (Ш. Бей [1, с. 15-16]), бухгалтерський облік не лише відображає, але й конструює соціально-економічну реальність, формуючи організаційні структури, впливаючи на поведінку стейкхолдерів та сприяючи соціальним змінам. Наративна компонента сталої звітності є основним носієм цього конститутивного потенціалу, оскільки включає інформацію про стратегію, цінності та вплив підприємства на довкілля та суспільство, тобто про ті соціальні відносини, які формує бухгалтерський облік виходячи з положень конститутивної теорії. Таким чином, розробка та застосування методів вивчення бухгалтерських наративів сталої звітності стає інструментом, який переводить питання конститутивної теорії в практичну площину, дозволяючи встановити, як зміст та мова сталої звітності формують образ підприємства, конструюють нові організаційні практики і соціальні норми та легітимізують рішення менеджменту в очах суспільства.

Серед вчених на сьогодні відсутня єдність в поглядах стосовно набору методів та інструментів, які можуть і повинні використовуватись для вивчення наративної компоненти сталої звітності (У. Ферьянчич та ін. [6]). Така ж ситуація спостерігається і щодо використання методів дослідження бухгалтерських наративів фінансової звітності (коментарі менеджерів, примітки до фінансової звітності, звіти про інтелектуальний капітал тощо) (Дж. Мічелон, Дж. Трояновські та Р. Сілі [16, с. 13-14]). Хоча контент-аналіз є домінуючим методом вивчення сталої звітності (П. Вурвакіс та Т. Вудвард [23, с. 168]), через велику кількість різних типів підходів до аналізу тексту, дослідники дещо плутаються щодо його основних припущень, методологічних принципів та критеріїв оцінки (Д. Меркл-Девіс та ін. [15, с. 2]).

Наративна компонента сталої звітності за своєю сутністю є текстом або текстом з певними розширеннями, тому для її дослідження можуть використовуватись різноманітні методи дослідження текстів, які використовуються в інших науках (кількісний та якісний текстовий аналіз, дискурс-аналіз, лінгвістичні техніки, когнітивний аналіз, порівняльний аналіз, контент-аналіз, засоби обробки природної мови тощо), а також відповідні

інструменти (ручні, програмні, комбіновані тощо), розроблені на основі застосування таких методів. Одним із найбільш перспективних серед таких інструментів є великі мовні моделі, які доповнюють традиційні методи аналізу тексту та значно полегшують процес дослідження бухгалтерських наративів завдяки можливості формування дослідницьких запитів простою мовою, без застосування статистичного інструментарію або засобів машинного навчання.

Відчутний поштовх для більш ефективного застосування таких методів в останні роки надала розробка та розвиток систем і спеціалізованих засобів, що функціонують на основі використання технологій Big data та штучного інтелекту. Вони дозволяють підвищити концептуальну та методологічну точність текстового аналізу в бухгалтерських наукових дослідженнях, сприяють відчутному полегшенню процедурних аспектів застосування методів аналізу наративів, зменшенню витрат на їх реалізацію та пришвидшенню цього процесу. Наприклад, К. Льюїс та С. Янг [11, с. 606] констатують, що хоча обробка природної мови дозволяє аналізувати інформацію у більшому обсязі та частково вирішує проблему інформаційного перевантаження, вона не використовується в дослідженнях з бухгалтерського обліку та фінансів в очікуваній мірі. В той же час, науковці відмічають про зростання кількості застосувань методів обробки природної мови дослідниками корпоративної звітності, віддаючи перевагу проведенню низькотехнологічних вимірювань. З появою та зростанням доступності вчених до великих мовних моделей в останні роки з'явилась можливість проводити й високотехнологічні дослідження бухгалтерських наративів сталої звітності без використання специфічних знань в сфері налаштування та використання засобів зі штучним інтелектом.

Висновки. Впровадження Директиви CSRD знаменує собою парадигмальний зсув у корпоративній звітності, викликаний «наративним поворотом». Перехід від переважно кількісної фінансової звітності до сталої звітності, де превалює наративна компонента, формує абсолютно новий ландшафт бухгалтерських наукових досліджень. Для вивчення сталої звітності дослідникам-бухгалтерам слід використовувати не лише кількісні методи обробки цифрових даних (фінансових показників), а також і методи дослідження наративів (текстів) або змішані методи, що реалізуються за допомогою сучасних комп'ютерних систем і технологій. Використання традиційних кількісних методів дослідження звітності є недостатнім як через змістовне наповнення наративної компоненти (описи та засоби збагачення описів), а також і через високий рівень її суб'єктивності, контекстуальності та маніпулятивного потенціалу, для виявлення та аналізу чого слід використовувати спеціалізований інструментарій.

Виникнення «нарративного повороту», що реалізується на практиці через впровадження CSRD, перетворює бухгалтерську науку на гібридну дисципліну, для розвитку якої вчені мають розширити використовуваний методологічний інструментарій з метою обробки бухгалтерських нарративів сталої звітності. Це призводить до виникнення ряду викликів, з якими зіштовхуються дослідники-бухгалтери, що потребують поглибленого усвідомлення, аналізу та подолання:

- необхідність оволодіння методами обробки бухгалтерських нарративів та навичками щодо їх практичного застосування;

- забезпечення якісного вимірювання та аналізу кількісних та якісних параметрів бухгалтерських нарративів (якість, читабельність, тональність, достовірність тощо);

- забезпечення якісної інтерпретації результатів, одержаних вченими в результаті обробки бухгалтерських нарративів;

- забезпечення ефективного застосування технологій Індустрії 4.0 (Big data, штучний інтелект) для обробки великих обсягів бухгалтерських нарративів;

- необхідність обґрунтування конститутивної ролі бухгалтерського обліку через розкриття бухгалтерських нарративів сталої звітності, що забезпечує активну участь бухгалтерів у формуванні економічної і соціальної реальності;

- необхідність усвідомлення неминучості гібридизації компетенцій дослідників-бухгалтерів як фахівців з формування сталої звітності, обробників бухгалтерських нарративів за допомогою спеціалізованого інструментарію та інтерпретаторів соціальних контекстів;

- необхідність удосконалення чинної системи бухгалтерських наукових знань (теоретичної, методологічної та організаційної складових) в частині бухгалтерських нарративів сталої звітності;

- необхідність оновлення освітніх програм з підготовки фахівців в сфері бухгалтерського обліку в частині освітніх компонент, що стосуються формування знань, вмінь та навичок проведення наукових досліджень.

Подяки. Дослідження виконано в межах проєкту «Розробка механізму сталого розвитку економічних систем в умовах воєнних дій та післявоєнного відновлення економіки» (реєстраційний номер 0124U000463).

4 Список використаних джерел

1. Bay C. Making Accounting Matter: A Study of the Constitutive Practices of Accounting Framers. Doctoral thesis; Uppsala Universitet. 2012. 53 p. URL: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:516670/FULLTEXT01.pdf>
2. Beattie V. Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: Issues, theory, methodology, methods and a research framework. *The British Accounting Review*. 2014. Vol. 46, No. 2. pp. 111–134. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2014.05.001>
3. Czajkowska K., Maształarz M., Rep A. Narrative reporting. *Accounting challenges for sustainability and innovations* / ed. by M. Remlein. 2021. pp. 45–60. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-055-5>
4. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>
5. EFRAG IG 3: List of ESRS datapoints – Explanatory note. CFRR. 2024. 15 p. URL: <https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/EFRAG%20IG%203%20List%20of%20ESRS%20Data%20Points%20-%20Explanatory%20Note.pdf>
6. Ferjančić U., Ichev R., Lončarski I. Textual analysis of corporate sustainability reporting and corporate ESG scores. *International Review of Financial Analysis*. 2024. Vol. 96, Part B. 103669. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2024.103669>
7. Grippo V., Mazzarella F., Di Piazza A. A new paradigm in corporate reporting: The Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). *Economia pubblica*. 2025. Issue 1. pp. 137–146. <https://doi.org/10.3280/EP2025-001006>
8. Herhausen D., Ludwig S., Abedin E., Haque N. U., de Jong D. From words to Insights: Text analysis in business research. *Journal of Business Research*. 2025. Vol. 198. 115491. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2025.115491>
9. Huang J., Wang D. D., Wang, Y. Textual Attributes of Corporate Sustainability Reports and ESG Ratings. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, Iss. 21. 9270. <https://doi.org/10.3390/su16219270>
10. Kuhn T. S. The structure of scientific revolutions. 3rd ed. Chicago: The University of Chicago Press, 1996. 212 p. <http://dx.doi.org/10.7208/chicago/9780226458106.001.0001>
11. Lewis C., Young S. Fad or future? Automated analysis of financial text and its implications for corporate reporting. *Accounting and Business Research*. 2019. Vol. 49, No. 5. pp. 587–615. <https://doi.org/10.1080/00014788.2019.1611730>
12. Llewellyn S. Narratives in accounting and management research. *Accounting Auditing & Accountability Journal*. 1999. Vol. 12, No. 2. pp. 220–237. <https://doi.org/10.1108/09513579910270129>
13. Mangiuc M. D., Kagitci M. CSRD as a Paradigm Shift in Sustainability Reporting: From Voluntary Practice to Legal Requirement. *Amfiteatru Economic*. 2025. Vol. 27, no. 70. pp. 1193–1208. <https://doi.org/10.24818/EA/2025/70/1193>

14. Martinčević I., Primorac D., Dorić B. Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD): obligations, challenges and requirements for companies. *ENTRENOVA-ENTerprise REsearch InNOVation*. 2024. Vol. 10, No. 1. pp. 317–327. <https://doi.org/10.54820/entrenova-2024-0026>
15. Merkl-Davies D., Brennan N., Vourvachis P. Text analysis methodologies in corporate narrative reporting research. 23rd CSEAR International Colloquium. St Andrews, 2011. 45 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/267725687_Text_Analysis_Methodologies_in_Corporate_Narrative_Reporting_Research/citations
16. Michelon G., Trojanowski G., Sealy R. Narrative reporting: state of the art and future challenges. *Accounting in Europe*. 2021. Vol. 19, No. 1. pp. 7–47. <https://doi.org/10.1080/17449480.2021.1900582>
17. Nielsen C., Bukh P. N. Communicating strategy: using the business model as a platform for investor relations work. *The Business Model Community Working Paper Series*. 2013. No. 2013-10. URL: http://www.pnbukh.com/Files/Files/Udgivne%20artikler/bmp4-BM_Community_WP_10.pdf
18. Operato L., Gallo A., Marino E., Mattioli D. Navigating CSRD reporting: turning compliance into sustainable development with science-based metrics. *Environmental Development*. 2025. Vol. 54. 101138. <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2025.101138>
19. Pombinho M., Fialho A., Novas J. Readability of sustainability reports: a bibliometric analysis and systematic literature review. *Sustainability*. 2023. Vol. 16, No. 1. 260. <https://doi.org/10.3390/su16010260>
20. Sharma R. Unveiling the effects of the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) on company sustainability reporting practices: a case of German companies. *Sustainability Accounting Management and Policy Journal*. 2025. <http://dx.doi.org/10.1108/SAMPJ-01-2025-0091>
21. Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2772 of 31 July 2023 supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 2023. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202302772
22. Van Dijk L., Hijink S., In 't Veld L. Corporate Sustainability Reporting. *Sustainable Finance in Europe* / ed. by D. Busch, G. Ferrarini, S. Grünwald. Cham: Palgrave Macmillan, 2024. pp. 185–210. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53696-0_6
23. Vourvachis P., Woodward T. Content analysis in social and environmental reporting research: trends and challenges. *Journal of Applied Accounting Research*. 2015. Vol. 16, No. 2. pp. 166–195. <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2013-0027>

4 References

1. Bay, C. (2012). Making accounting matter: a study of the constitutive practices of accounting framers. Doctoral thesis. Uppsala universitet. Retrieved from: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:516670/FULLTEXT01.pdf>
2. Beattie, V. (2014). Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: Issues, theory, methodology, methods and a research framework. *The British Accounting Review*, 46(2), 111–134. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2014.05.001>
3. Czajkowska, K., Masztalerz, M., & Rep, A. (2021). Narrative reporting. In: Remlein, M. (ed.) *Accounting challenges for sustainability and innovations*. pp. 45–60. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-055-5>
4. European Parliament and the Council. (2022). Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>
5. EFRAG. (2024). EFRAG IG 3: List of ESRS datapoints – Explanatory note. Retrieved from: <https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/EFRAG%20IG%203%20List%20of%20ESRS%20Data%20Points%20-%20Explanatory%20Note.pdf>
6. Ferjančič, U., Ichev, R., Lončarski, I., Montariol, S., Pelicon, A., Pollak, S., ... & Žnidaršič, M. (2024). Textual analysis of corporate sustainability reporting and corporate ESG scores. *International Review of Financial Analysis*, 96, 103669. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2024.103669>
7. Grippo, V., Mazzarella, F., & Di Piazza, A. (2025). A new paradigm in corporate reporting: The Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). *Economia pubblica: LII, I*, 2025, 137–146. <https://doi.org/10.3280/EP2025-001006>
8. Herhausen, D., Ludwig, S., Abedin, E., Haque, N. U., & de Jong, D. (2025). From words to Insights: Text analysis in business research. *Journal of Business Research*, 198, 115491. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2025.115491>
9. Huang, J., Wang, D. D., & Wang, Y. (2024). Textual Attributes of Corporate Sustainability Reports and ESG Ratings. *Sustainability*, 16(21), 9270. <https://doi.org/10.3390/su16219270>
10. Kuhn, T. S. (1996). The structure of scientific revolutions. 3rd ed. Chicago: The University of Chicago Press. <http://dx.doi.org/10.7208/chicago/9780226458106.001.0001>
11. Lewis, C., & Young, S. (2019). Fad or future? Automated analysis of financial text and its implications for corporate reporting. *Accounting and Business Research*, 49(5), 587–615. <https://doi.org/10.1080/00014788.2019.1611730>

12. Llewellyn, S. (1999). Narratives in accounting and management research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 12(2), 220–237. <https://doi.org/10.1108/09513579910270129>
13. Mangiuc, M. D., & Kagitci, M. (2025). CSRD as a Paradigm Shift in Sustainability Reporting: From Voluntary Practice to Legal Requirement. *Amfiteatru Economic*, 27(70), 1193–1208. <https://doi.org/10.24818/EA/2025/70/1193>
14. Martinčević, I., Primorac, D., & Dorić, B. (2024). Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD): Obligations, Challenges and Requirements for Companies. *ENTRENOVA-ENTERPRISE RESEARCH INNOVATION*, 10(1), 317–327. <https://doi.org/10.54820/entrenova-2024-0026>
15. Merkl-Davies, D., Brennan, N., & Vourvachis, P. (2011). Text analysis methodologies in corporate narrative reporting research. 23rd CSEAR International Colloquium. St Andrews. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/267725687_Text_Analysis_Methodologies_in_Corporate_Narrative_Reporting_Research/citations
16. Michelon, G., Trojanowski, G., & Sealy, R. (2022). Narrative reporting: State of the art and future challenges. *Accounting in Europe*, 19(1), 7–47. <https://doi.org/10.1080/17449480.2021.1900582>
17. Nielsen, C., & Bukh, P. N. (2013). Communicating Strategy: using the business model as a platform for investor relations work. *The Business Model Community Working Paper Series*, 2013-10. Retrieved from: http://www.pnbukh.com/Files/Files/Udgivne%20artikler/bpmp4-BM_Community_WP_10.pdf
18. Operato, L., Gallo, A., Marino, E. A. E., & Mattioli, D. (2025). Navigating CSRD reporting: Turning compliance into sustainable development with science-based metrics. *Environmental Development*, 54, 101138. <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2025.101138>
19. Pombinho, M., Fialho, A., & Novas, J. (2024). Readability of sustainability reports: A bibliometric analysis and systematic literature review. *Sustainability*, 16(1), 260. <https://doi.org/10.3390/su16010260>
20. Sharma, R. (2025). Unveiling the effects of the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) on company sustainability reporting practices: a case of German companies. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-01-2025-0091>
21. European Commission. (2023). Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2772 of 31 July 2023 supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202302772
22. Van Dijk, L., Hijink, S., & In 't Veld, L. (2024). Corporate Sustainability Reporting. In: Busch, D., Ferrarini, G. and Grünewald, S. (eds.) *Sustainable Finance in Europe*. Cham: Palgrave Macmillan, pp. 185–210. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53696-0_6
23. Vourvachis, P., & Woodward, T. (2015). Content analysis in social and environmental reporting research: trends and challenges. *Journal of Applied Accounting Research*, 16(2), 166–195. <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2013-0027>